

Н. В. ШУЛЬПІНА*(Київський державний лінгвістичний університет)*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ У ПЕРЕХІДНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. 2, с. 36–37

Державне регулювання будь-якою економічною системою зазвичай здійснюється для того, щоб збалансувати цю систему відповідно до умов та особливостей стану економіки з метою створення ефективної моделі розвитку країни, спрямованої на досягнення довгострокових результатів.

Все різноманіття сучасних моделей національних економік здебільшого обмежується двома протилежними типами – так званою неоамериканською та рейнською моделями. Перша з них ґрунтується на особистому інтересі та короткостроковому прибутку, а друга – ще й на колективному успіху, злагоді, спрямована на довгострокові результати [1, с. 26]. Зважаючи на особливості економіки України та менталітет населення, нам варто дотримуватися саме цієї моделі, яка спирається на приватні підприємства, закони ринку і водночас на державну владу, що забезпечує всім учасникам економічної діяльності основні свободи, дотримання правил конкуренції та прогрес суспільства в цілому.

Проте сучасна система державного регулювання має перехідний, незавершений характер. Тому подальший розвиток реформ має відбуватися шляхом пошуку компромісів між подальшою лібералізацією та відновленням механізмів державного регулювання ринку і соціальної сфери. Лише таким чином ми зможемо вийти на висхідну траєкторію економічного розвитку.

Непогані результати економічної діяльності у 2000 р., на перший погляд (за попередніми оцінками ВВП збільшився на 6 %), не повинні вводити в оману [2]. Перш ніж почнеться справжнє економічне зростання, доведеться ще багато чого зробити: невідкладно виробити і задіяти ефективні механізми усунення негативних тенденцій, структурних деформацій в економіці. Інакше

вона незабаром може знову увійти у фазу депресивного розвитку [3].

Економічне зростання можна посилити за допомогою діяльності інститутів державного регулювання. На необхідність такого втручання вказує той факт, що в перехідній економіці посилюються кон'юнктурні коливання економіки. І саме держава, використовуючи активну фінансову та кредитно-грошову політику, здатна вплинути на ці коливання.

Ще одним чинником, що зумовлює необхідність державного втручання у процес економічного зростання, особливо в умовах трансформаційних зрушень, є наявність галузей з дуже високим рівнем взаємного впливу: залізничні дороги, повітряний та морський транспорт, енергетика, зв'язок і важка промисловість. Особливістю роботи цих галузей є жорстка технологічна дисципліна, узгоджені зміни у пропорціях, досить значні інвестиції, субсидії, кредити. Зважаючи на ці особливості держава має проводити активну промислову політику, орієнтуючи зазначені галузі на конкурентоздатні напрямки розвитку.

Значну роль відіграє держава і при врегулюванні так званих зовнішніх ефектів, що неодмінно супроводжують економічне зростання. Вони зазвичай певним чином відбиваються на третіх особах, тобто тих, хто не має ніякого відношення до виробництва. Причому екстерналії можуть бути як негативними (забруднення довкілля), так і позитивними (очищене повітря) з погляду цих третіх осіб. Якщо держава не буде втручатись у господарську діяльність, то цілком імовірна ситуація “перевиробництва” негативних і недостатньої кількості позитивних ефектів.

У перехідній економіці дуже важливого значення набувають правові норми, що регламенту-

ють усі стадії економічного зростання. Саме вони формують інституціональну основу, яка сприяє оптимізації економічного зростання, підвищенню рівня конкурентної боротьби, вдосконаленню економічних зв'язків між різними суб'єктами господарства.

Напрямки та масштаби державного регулювання залежать від рівня розвитку, структури народного господарства, рівня освіти населення, його здатності до економічно раціональної поведінки, від співвідношення сучасного рівня вітчизняної економіки з рівнем розвитку інших країн. На етапі системної трансформації державне регулювання має спрямовуватися на забезпечення стабільних темпів економічного зростання. Механізмом, що забезпечує такий стан, можуть бути податкові та амортизаційні пільги, заходи протекціоністського характеру, маніпулювання обліковою ставкою тощо. Також не варто забувати, що держава теж є досить великим споживачем. Причому лише частина державних закупівель зумовлена потребами самої держави, решта здійснюється з метою регулювання економічного зростання.

Економічному зростанню сприяють розробка і реалізація різноманітних державних програм. Найрезультативнішою є програма підтримки малого бізнесу, оскільки саме завдяки йому в перехідній економіці можна розв'язати багато соціальних і економічних проблем.

Отже, сьогодні держава може скористатися досить потужними, взаємодоповнюючими та перевіреними механізмами, які сприятимуть піднесенню національної економіки. Проте для їх успішного використання необхідна відповідна обраним цілям державна економічна політика. Насамперед потрібно забезпечити проведення фундаментальних досліджень, розвиток освіти, створити мотиваційний механізм стимулювання інноваційної діяльності та заохочення зусиль, спрямованих на збільшення обсягів виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних виробів.

Для переважної більшості сучасних промислово розвинених країн довгострокове економічне зростання зумовлено передусім переходом на інноваційний шлях розвитку. Технологічні удо-

сконалення дають змогу збільшити обсяги виробництва за незмінної кількості наявних чинників виробництва. Отже, технологічний рівень розвитку є найвагомим чинником, що зумовлює різницю в рівні життя мешканців різних країн. Тому економічна політика держави, яка має на меті забезпечення економічного зростання, повинна спрямовуватися на розвиток технологій, забезпечення прав власності розробників наукової продукції.

Початок економічного піднесення має стати поштовхом до активної інвестиційної діяльності. Без інвестицій і зростання попиту власного населення марно сподіватися на сталий економічний розвиток. Зазначимо, що навіть зі збільшенням обсягів промислового виробництва економіка країни може мати нестабільний характер, оскільки на неї впливають навіть незначні коливання у світовій економіці.

Хотілося б звернути увагу ще на одну проблему. Економічна теорія поки що не дала відповіді на питання: які темпи економічного зростання є мінімально необхідними для того, щоб економіка країни вийшла на траєкторію сталого соціально-економічного розвитку? Депресивний стан економіки характеризується певною інерційною рівновагою, для подолання якої і формування стійких відтворювальних зв'язків, що підтримують економічне зростання, необхідний первісний імпульс відповідної сили. Така необхідна сила є лише у держави у вигляді внутрішніх і зовнішніх резервів.

Література

1. Альбер М. Капіталізм проти капіталізма. — СПб.: Екон. шк., 1998.
2. Головка В. Українська економіка у 2000 році (макроекономічний аспект) // Економіка України. — 2001. — № 2. — С. 32.
3. Головне — робота на реальний результат. З виступу Президента України Л. Д. Кучми на засіданні Кабінету Міністрів України 19 квіт. 2000 р. // Економіка України. — 2000. — № 6. — С. 4.